

- інвестиції в людський капітал повинні забезпечувати відповідність індивідуальної і корпоративної складових людського капіталу підприємства, адекватних стратегії його розвитку;
- інвестування в людський капітал підприємства може здійснюватися в різній послідовності залежно від того, хто є ініціатором цього процесу - працівник чи роботодавець, що передбачає їх розгляд як суб'єктів управління;
- інтереси працівника і роботодавця, як учасників інвестування в людський капітал підприємства, можуть не збігатися, що потребує розробки механізму забезпечення балансу їх інтересів;
- реалізація інвестицій у людський капітал підприємства передбачає використання широкого комплексу заходів, серед яких визначальними є інституційні.

Список використаних джерел

1. Bell D. The Third Technological Revolution & Its Possible Socio-Economic Consequences/ D.Bell. - Tokyo, 1990. - 347 p.
2. Давидюк Т. В. Методологічні аспекти бухгалтерського обліку людського капіталу: проблеми визнання та оцінки // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського : науковий журнал. Серія: Економічні науки. - 2009. - № 4. - С. 183-192
3. Друкер П. О профессии менеджера/П. Друкер. - М., 2008. - 288 с.
4. У. Петти. Экономические и статистические работы / У. Петти - М.: Книга по Требованию, 2012. - 324 с. 50
5. Горячук В.Ф. Інвестиції у людський капітал та віддача від них // Економіка: реалії часу. - 2012. - № 1(2). - С. 34-39.
6. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии / К. Маркс ; предисл. Ф. Энгельса. - Кн. 1. Процесс производства капитала. - М. : Прогресс, 1985. - Т. 3. - 830 с.
7. Цыганков К. Ю. Понятие капитала в бухгалтерии, политэкономии и экономической теории // Сибирская финансовая школа. - 2007. - № 4. - С. 84-90.
8. Козырев А. Н. Оценка стоимости нематериальных активов и интеллектуальной собственности : учеб. пособ. для студентов вузов, обучающихся по эконом. специальностям / А. Н. Козырев, В. Л. Макаров ; Науч. совет по эконом. проблемам интеллект. собственности при ООИ РАН, Центр. экон.-мат. ин-т РАН, Ин-т проф. оценки, Нац. фонд подгот. кадров. - 2-е изд., испр. и доп. - М. : РИЦ ГШ ВС РФ, 2003. - 367 с.
9. Schultz T. Economic Value of Education/T.Schultz. - N.-Y., 1963. - P. 41-44.
10. Becker I. G. Human Capital: Theoretical and empirical analysis with special reference to education/I.G.Becker. - [3-r ed.]. - University of Chicago Press, 1993. - 390 p.
11. Ben-Porath Y. The production of Human Capital and the life Cycle of Earning / Y. Ben-Porath. - Journal of Political Economy, 1987. August. - 356 p.

Стегней М.І., д.е.н., професор
Мукачівський державний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЗБАЛАНСОВАНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Стаття присвячена дослідженню концептуальних підходів до формування економічного механізму збалансованого природокористування та сталого розвитку сільських територій в умовах децентралізації для вирішення практичних завдань забезпечення збалансованого розвитку сільських територіальних громад. Здійснено проблемний аналіз стану, особливостей та закономірностей розвитку сільських територій з урахуванням тенденцій сільського господарства, регулювання природокористування та інфраструктурної складової. Запропоновано концептуальну модель забезпечення сталого розвитку сільських територій в умовах децентралізації системи управління та фінансів.

Ключові слова: економічні механізми, сільські території, об'єднані територіальні громади, сталий розвиток, децентралізація.

The article is devoted to conceptual approaches to the development of economic mechanisms of environmental management and sustainable rural development under decentralization to solve practical problems for balanced development of rural communities. The problematic analysis has been made, features and patterns of rural development have been singled out, taking into account trends in agricultural development, environmental management and infrastructure component. A conceptual model of the sustainable rural development, taking into account the features and benefits of the process of decentralization of administration and finance has been introduced.

Key words: economic mechanisms, rural areas, combined local communities, sustainable development, decentralization

Стаття посвящена исследованию концептуальных подходов к формированию экономических механизмов регулирования природопользования и устойчивого развития сельских территорий в условиях децентрализации для решения практических задач обеспечения сбалансированного развития сельских территориальных обществ. Осуществлен проблемный анализ особенностей и закономерностей развития сельских территорий с учетом тенденций сельского хозяйства, регулирования природопользования и инфраструктурной составляющей. Разработана концептуальная модель обеспечения устойчивого развития сельских территорий, учитывающая особенности и преимущества децентрализации системы управления и финансов.

Ключевые слова: экономические механизмы, сельские территории, объединенные территориальные общества, устойчивое развитие, децентрализация.

Вступ. Сучасна соціально-економічна ситуація сільських територій України характеризується проблемами, що перешкоджають їх переходу до сталого розвитку. Погіршується демографічна та екологічна ситуація, продовжується руйнування соціальної інфраструктури, знижується тривалість життя сільського населення. Досі не досягнуто дореформеного рівня виробництва в аграрному секторі, зберігається тенденція скорочення ресурсного потенціалу сільського

господарства, не завершено процес формування економічно активних суб'єктів сільського бізнесу.

Ключовою ланкою на шляху активізації процесів самоорганізації господарських систем на селі стає саме інноваційний економічний механізм, тому що наріжною проблемою України є впорядкування різноспрямованих інтересів влади, бізнесу та громади. У свою чергу, це потребує пошуку методів гармонізації відносин між суб'єктами господарювання. Спираючись на європейський досвід, це можливо тільки за умов децентралізації системи управління з акцентом на низовий територіальний рівень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання визначення концептуальних ознак сталого розвитку розглядаються рядом вчених, зокрема О. Бородіною [4], Б. Данилишиним [1], І. Іртищевою [9], І. Проколою [4] та ін. В умовах сучасних трансформаційних процесів в Україні, зазначена проблематика виявляє все нові нерозв'язані питання. Зокрема, найактуальнішим серед них сьогодні є саме формування концептуальних підходів щодо економічних механізмів збалансованого природокористування і сталого розвитку сільських територій в умовах децентралізації.

Методика досліджень. Методологічною й теоретичною основою дослідження є наукові положення фундаментальних і прикладних досліджень у галузі економічної теорії, аграрної економіки, економіки природокористування, планування та прогнозування, теорії систем, праці вітчизняних і зарубіжних учених в різних галузях економічної науки. В дослідженні використано загальнонаукові й спеціальні методи дослідження: аналізу та синтезу – для комплексного вивчення функціонування сільських територій як багатоаспектного явища через призму впливу економічного механізму; систематизації – для виявлення закономірностей зміни узагальнюючих показників сталого розвитку сільських територій, стану інфраструктурної складової; просторовий – для дослідження особливостей розвитку сільських територій, тощо.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у формуванні концептуальних підходів економічного механізму реалізації децентралізованої моделі сталого розвитку територіальних громад.

Результати досліджень. Низькоякісне життєве середовище, обмежені можливості для праці на селі, нижчий (порівняно з міським) рівень прибутків вплинули на процеси відтоку та деградації робочої сили, обезлюднення сіл і, як наслідок, на зростання соціально-економічних диспропорцій у сільській місцевості і появу депресивних територій, де багато економічних, соціальних і екологічних проблем, що все більш посилюються, призводять до загальної нестійкості та дезінтеграції вітчизняної економіки.

Основні пріоритети сталого розвитку України, як демократичної держави виходять за межі загальнолюдських цінностей і необхідності формування загальнопланетарної ноосферної цивілізації.

З урахуванням особливостей перехідного періоду, який переживає Україна, національними цілями сталого розвитку держави повинні стати [1]:

- економічне зростання – забезпечення можливостей, мотивів і гарантій праці громадян, якості життя, функціонування змішаної економіки та раціонального споживання матеріальних ресурсів;
- охорона навколишнього природного середовища – створення умов усім громадянам для проживання в здоровому довкіллі з чистим повітрям, землею, водою, захист і відновлення біорізноманіття;
- соціальна справедливість – установа гарантій рівності громадян перед законом, можливостей для досягнення матеріального, екологічного і соціального благополуччя;
- раціональне ресурсокористування – створення системи правових гарантій раціонального використання всіх видів ресурсів на основі дотримання національних інтересів країни та збереження ресурсів для майбутніх поколінь;
- стабілізація кількості населення – формування ефективної державної політики з метою збільшення тривалості життя і досягнення стабільної чисельності населення України, надання всебічної підтримки молодим сім'ям, охорона материнства і дитинства;
- освіта – забезпечення гарантій для одержання безперервної освіти громадян, збереження інтелектуального потенціалу країни;
- міжнародне співробітництво – активна співпраця зі всіма державами і міжнародними організаціями, які мають добрі наміри стосовно України, прагнуть до її економічного, соціального та екологічного процвітання.

Методичні орієнтири для досягнення цілей сталого розвитку формують раціональність територіальної організації природокористування відповідно до місцевих природно-кліматичних умов і природно-ресурсного потенціалу території, а також переорієнтація та збалансування галузевої і внутрігалузевої структури господарського комплексу в нових соціальних і економічних умовах [2].

У зв'язку з цим вихід сільських територій на якісно новий рівень розвитку стає одним з найважливіших державних завдань. Але методологію дослідження сталого розвитку сільських територій розкрито недостатньо.

На всіх стадіях розробки і втілення концепції сталого розвитку – від з'ясування потреби, формулювання ідей до практичної реалізації – вона потребує міцного, глибокого і розгалуженого науково-теоретичного підґрунтя і максимально широкої освітньої та роз'яснювальної роботи.

Недостатність теоретичних знань у сфері сталого розвитку екосистем, небажання владних кіл у багатьох країнах прислухатися до оцінок і висновків учених стосовно можливих негативних наслідків тих чи інших управлінських рішень разом із недостатньою освіченістю управлінських кадрів – усе це було і залишається однією з найважливіших причин сучасного кризового стану у відносинах людства з природою.

До основних завдань науки у сприянні розробці адекватної екологічної політики та політики сталого розвитку в межах процесу прийняття управлінських рішень належить надання повної та об'єктивної інформації. Це потребує поглиблення наукового розуміння світу, удосконалення довгострокових наукових оцінок, посилення наукового потенціалу в усіх країнах, задоволення потреб наукових установ, що виникають у процесі їхньої роботи.

Наразі належні наукові дані відсутні через низку важливих екологічних проблем. У цьому є велика небезпека з огляду на реальність незворотних екологічних змін. Тому політика має формуватися на основі обережного, виваженого підходу, в якому наука має висловити відповідні застереження щодо складних систем, які ще недостатньо зрозумілі, а наслідки порушення стабільності яких поки що неможливо передбачити. Формування концепції і стратегії гармонійного, збалансованого розвитку України потребує системного наукового підходу. Як вважають фахівці, для цього мають бути глибоко досліджені такі аспекти [3]:

- теоретико-методологічні та понятійні основи сталого розвитку, адаптовані до сучасних українських умов;
- засади, принципи та критерії гармонізації розвитку суспільних і природних систем;
- науково-теоретичне обґрунтування розробки багатофакторних моделей переходу України до сталого розвитку;
- розробка методів нейтралізації причин екодеструктивних явищ;
- формування системи стратегічних, тактичних і поточних цілей;
- наукове обґрунтування підходів до гармонізації економічних, соціальних та особистісних інтересів у розвитку суспільства.

Відповідно до висновків і рекомендацій міжнародних конференцій з програмування дій у галузі науки для цілей навколишнього природного середовища і розвитку, виділяються кілька програмних напрямів, а саме: зміцнення наукової бази з метою сталого розвитку і нового управління; поліпшення наукового розуміння процесів, що відбуваються; удосконалення довгострокових наукових оцінок; створення наукового потенціалу і можливостей.

Стосовно проблем сільського розвитку в цілому та сільських територій зокрема провідними економістами Інституту економіки та прогнозування НАН України виділено два загальних підходи до досліджуваної проблеми. Перший із них базується на галузевому підході, другий – на територіальному. Домінування галузевого підходу обумовлюється, певною мірою, наявністю результатів наукового пізнання періоду командної системи, успадкованих від радянських часів. Вихідна методологічна основа розуміння сутності розвитку сільських територій базується на необхідності нарощення сільськогосподарського виробництва і його ефективності, за рахунок чого розвивається соціальна й інженерна інфраструктура села [4, с. 18].

Територіальний підхід набув поширення у вітчизняних наукових дослідженнях головним чином під впливом європейської практики. У країнах ЄС прийнято типологію сільських регіонів, розробленою Організацією з економічного співробітництва і розвитку (ОЄСР), згідно з якою виділяються три основних типи територій – переважно сільські, економічно інтегровані, або змішані (місько-сільські); переважно міські, чи урбанізовані. Слід зазначити, що при цьому враховується наявність у межах відповідних регіонів як сільських, так і міських поселень. Переважно сільськими вважаються території, на яких понад 50 % населення проживає у сільських населених пунктах та з густотою населення до 150 осіб на 1 км². Зазвичай, вони характеризуються низьким

рівнем розвитку інфраструктури, що обмежує можливості створення робочих місць у несільськогосподарських видах діяльності.

Дослідження сталого розвитку сільських територій повинно враховувати Концепцію багатофункціональності сільського господарства, представлену фахівцями ОЕСР у глобальному звіті «Міжнародна оцінка сільськогосподарських знань, науки та техніки для цілей розвитку» (2008 р.) [5]. У цьому міжнародному документі концепція багатофункціональності сільського господарства застосовується для відображення невідворотного взаємозв'язку між різними ролями і функціями сільського господарства у трьох взаємопов'язаних сферах – економічній, соціальній та екологічній.

Концепція багатофункціональності базується на тлумаченні сільського господарства як специфічної сфери економічної діяльності, що вирізняється суспільними результатами праці. У процесі сільськогосподарського виробництва створюються не тільки продукти харчування, корми, волокна, агропаливо, лікарська та декоративна продукція, а й продукуються суспільні блага нетоварного характеру, такі як екологічні послуги, краса ландшафтів, культурна спадщина тощо.

Урахування та посилення уваги до багатофункціональності сільського господарства, як зазначається у цьому звіті, потребують розробки нових інституційних та організаційних підходів до наукових досліджень у сфері сільського господарства. Згідно з цими підходами сільські громади, малі та середні селянські домогосподарства і селяни розглядатимуться як творці й менеджери екосистем. Великі фермери зберігають свою значимість, але найважливішим фактором для визначення їхньої ефективності стає оцінка потенційних наслідків застосування будь-якої технології для навколишнього природного середовища, здоров'я людей, соціальної сфери з використанням відповідних систем регулювання. [6, с. 21].

Осмислення глибини економічних, соціальних, екологічних проблем сільських територій, необхідність підвищення рівня та якості життя селян повернули державу та бізнес до нагальних проблем села. В результаті стає логічною теза про те, що забезпечення сталого соціально-економічного розвитку сільських територій в першу чергу залежить від розвитку галузей, що мають безпосереднє відношення до використання природно-ресурсного потенціалу. Ключові галузі такого роду (сільське господарство, переробна, харчова, лісова промисловість і т.д.) включаються в агропродовольчу сферу.

Стан аграрної галузі безпосередньо впливає на рівень соціально-економічного розвитку країни, створює умови для збереження і розвитку сільських територій, природного потенціалу держави. Більш ніж 20-річне реформування економіки супроводжується зниженням виробничого потенціалу сільського господарства й ефективності його використання, систематичним скороченням посівних площ і поголів'я худоби в сільськогосподарських організаціях, тривалим катастрофічним виснаженням родючості ґрунтів, деградацією матеріально-технічної бази, нижчою середньою рентабельністю в галузі порівняно з іншими сферами економіки.

Розвиток аграрної галузі істотно уповільнюється через різке скорочення кількості сільського населення у зв'язку зі зниженням рівня та якості його життя, унаслідок чого зникають сільські території. Незважаючи на збільшення

виробництва сільськогосподарської продукції впродовж останніх років, його рівень ще не досяг дореформеного значення.

Найбільш актуальні напрями економічних досліджень зосереджені на завданні обґрунтування і побудови механізмів сталого розвитку сільських територій на основі селоутворюючих підприємств аграрного сектору економіки. Проте дослідники зазначають про відсутність необхідних для розвитку сільських територій умов, а саме ефективного:

- використання наявного ресурсного потенціалу аграрної галузі як господарської структури сільських територій;

- регулювання процесів розвитку сільського господарства з урахуванням реальних потреб країни і населення і наявного ресурсного потенціалу;

- функціонування механізму економічної взаємодії господарюючих суб'єктів у рамках функціонально-галузевої структури вітчизняної агропродовольчої сфери;

- управління процесами розвитку господарської структури, що відповідає за продовольче забезпечення країни, соціальний і екологічний розвиток сільської місцевості [7, с. 8].

На нашу думку, економічно сталий розвиток сільських територій можливий на базі багатофункціонального сільського господарства, що повною мірою враховує історичні, економічні, соціальні, екологічні, природно-ресурсні та інші особливості регіонів України та забезпечує ефективне функціонування господарюючих суб'єктів, подолання негативних тенденцій в аграрній економіці. При цьому слід виходити з двоїстості змісту вказаної категорії багатофункціонального сільського розвитку: сільських територій і власне сільського господарства.

Особливо важливо враховувати той факт, що наявність першої складової є найголовнішим чинником здійснення другої. У міжнародному контексті багатофункціональність сільського господарства є концепцією, згідно з якою на додаток до виробництва продуктів харчування воно виконує безліч інших функцій, таких, як охорона довкілля, підтримка сільської зайнятості, гарантування продовольчої безпеки країни. На цій концепції ґрунтується ідея про те, що при лібералізації торгівлі сільськогосподарською продукцією повинні враховуватися не лише власне торгові аспекти, але й неторгові функції сільського господарства.

Тим самим категорія багатофункціональності істотно розширює тлумачення поняття сталого розвитку, під яким мається на увазі здатність галузі адаптуватися до умов і чинників зовнішнього середовища [8], формувати і перебудовувати інституціональне середовище, утворювати стратегічні передумови для ефективного і екологічно безпечного виробництва.

Складність, комплексність і різноаспектність багатофункціонального розвитку сільського господарства, підтверджена численними дослідженнями, потребують її розгляду тільки на підставі системного підходу. Комплексність і багатофункціональність покликані підвищити стійкість і конкурентоспроможність галузі за рахунок більш повної реалізації її ресурсного потенціалу. З цих позицій як ключові складові багатофункціонального розвитку нами виділено організаційно-економічну, виробничо-технологічну, соціальну, екологічну та інституціональну підсистеми. Поєднані в одну комплексну

систему, вони відображають рівень багатофункціонального розвитку сільського господарства в цілому.

Вважаємо, що визначальним для розвитку галузі є дієвий організаційно-економічний механізм її багатофункціонального розвитку, в якому заходи державного регулювання відповідають системі економічних відносин, забезпечуючи освоєння досягнень науково-технічного прогресу і вдосконалення на цій основі засобів виробництва, упровадження інновацій, прогресивних систем і методів управління.

Слід зазначити, що економічний механізм збалансованого природокористування у концепції сталого розвитку сільських територій, ураховуючи методологію багатофункціонального розвитку сільського господарства [9-10], повинен включати сукупність заходів економічного та організаційно-екологічного впливу на еколого-економічний та соціальний стан їх агропродовольчої сфери з метою управління процесами продовольчого забезпечення, соціального та екологічного розвитку і їх регулювання. Основою цього механізму є організаційно-методологічне забезпечення виробничо-збутових і фінансових процесів в сільському господарстві та сукупність функціонально взаємозв'язаних юридичних осіб різних організаційно-правових форм, їх господарських підрозділів, а також фізичних осіб, що здійснюють сільськогосподарську діяльність. Крім того, він ураховує основні елементи раціонального природокористування та охорони довкілля в агропродовольчій сфері.

Наводимо концептуальну структуру економічного механізму збалансованого природокористування у концепції сталого розвитку сільських територій з урахуванням парадигми багатофункціонального розвитку сільського господарства (рис. 1), найважливішими в якій є елементи, котрі мають конкретне вираження через чинні ринкові закони розвитку суб'єктів господарювання у виробничій системі, що формується на основі аграрної політики держави. Оптимальне поєднання елементів економічного механізму визначають його основну мету: здатність господарюючих суб'єктів протистояти дії негативних чинників, оперативно вносити корективи і реагувати на зміни ринкового середовища.

Головним завданням економічного механізму збалансованого природокористування у концепції сталого розвитку сільських територій є забезпечення організаційної єдності господарюючих суб'єктів усіх складових агропродовольчої сфери в підвищенні ефективності сільськогосподарського виробництва, формуванні необхідних умов для перетворення економічних взаємовідносин на основі капіталізації природних ресурсів, успішному вирішенні економічних і соціальних проблем. Важливою функцією економічного механізму стає формування принципово нового підходу до адаптації сільськогосподарських товаровиробників в умовах ринку і дієвих важелів їх ефективного функціонування. Новий механізм повинен базуватися на принципах державного регулювання і підтримки галузі, саморегулювання господарюючих суб'єктів під дією ринкових законів.

Рис. 1. Концептуальна схема економічного механізму формування збалансованого природокористування і сталого розвитку сільських територій
Джерело: розроблено автором.

Висновки. Таким чином, економічний механізм збалансованого природокористування у концепції сталого розвитку сільських територій – це відкрита і складна система, що постійно розвивається, охоплює елементи, які проявляються (реалізуються) на різних рівнях, органічно взаємопов'язані і взаємодоповнюючі, формуються під дією ринкових законів і державної політики, спрямовані на ефективне використання всіх ресурсів у процесі виробництва, враховуючи капіталізацію природних ресурсів, і покликана забезпечити його стійкість.

Перспективним для економічної науки є також поглиблення теорії і методології управління екологічно сталим розвитком сільських територій, зокрема: розвиток методів підвищення ефективності використання фінансово-економічного потенціалу місцевих органів самоуправління, сільських рад, громадських організацій, а також теоретико-методологічних основ міжбюджетних відносин на рівні «регіон–сілька громада»; удосконалення механізму міжмуніципальної взаємодії та методичного інструментарію підвищення сталості сільських територій; розробка методів підвищення інноваційності та конкурентоспроможності економіки сільських територій, методів й інструментарію зниження рівня внутрішньорегіональної диференціації.

Список використаних джерел

1. Данилишин Б.М. Устойчивое развитие в системе природно-ресурсных ограничений / Б.М. Данилишин, Л.Б. Шостак. – К. : СОПС Украины НАН Украины, 1999. – 367 с.
2. Данилишин Б.М. Екологічна складова політики сталого розвитку / НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України. – Донецьк : Юго-Восток, Лтд, 2008. – 256 с.
3. Социально-экономический потенциал устойчивого развития: Учебник / под ред. проф. Л.Г. Мельника и проф. Н. Ханса. – Сумы, 2007. – С. 282–283.
4. Теорія, політика та практика сільського розвитку / за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НАНУ О. М. Бородіної; д-ра екон. наук, чл.-кор. УААН І. В. Прокопи. – К. : НАН України; Ін-т екон. та прогнозув., 2010. – 376 с.
5. Agriculture at a Crossroads. The International Assessment of Agriculture Knowledge, Science and Technology for Development (IAASTD): global report/ editer by Beverly D. McIntyre...[et al.], 2009. – 606 p.
6. Теорія, політика та практика сільського розвитку / за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НАНУ О. М. Бородіної; д-ра екон. наук, чл.-кор. УААН І. В. Прокопи. – К. : НАН України; Ін-т екон. та прогнозув., 2010. – 376 с.
7. Куркина Н.Р. Организационно-экономический механизм развития системы продовольственного обеспечения (теория, методология, практика) : автореф. дис. на соискание ученой степени д-ра экон. наук : специальность 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (Экономика, организация и управление предприятиями, отраслями и комплексами – АПК и сельское хозяйство)» / Н.Р. Куркина. – М., 2010. – 42 с.
8. Юдина Е.В. Формирование механизма устойчивого развития молочного скотоводства / Е.В. Юдина // Омский научный вестник. – 2011. – № 4. – С. 56–58.
9. Іртищева І.О. Державне регулювання розвитку інтеграційних систем в агропродовольчій сфері України в умовах глобалізації / І.О. Іртищева, Т.В. Стройко, М.І. Стегней // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 4. – С. 80–88.
10. Іртищева І.О. Оцінка параметрів сучасного рівня екологічно сталого розвитку сільських територій / І.О. Іртищева, Т.В. Стройко, М.І. Стегней // Економіст. – 2014. – № 12. – С. 53–57.